

სასამართლო პრაქტიკა

საკუთრების შეძენა გამსხვიების უფლებამოსილების ნაკლისას

1. მიკუთვნებითი სარჩელის ბუნებას არ ცვლის და აღიარებით სარჩელად არ გარდაქმნის ის, რომ დავაში, სხვა სადავო გარემოებების დადგენასთან ერთად, განსახილველია გარიგების ბათილობის საკითხიც.

2. შექმნილია და გამსხვიების ნათესაური კავშირი ქმნის შექმნის არაკეთილსინდისიერების პრეზუმფციას, რომელიც მანვე უნდა გააქარწყლოს.

სკ-ის 59 I, 183, 185, 312, 328 I, 408 I, 941, 945-ე მუხლები
სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180, 201 I, IV მუხლები
საჯარო რეესტრის შესახებ კანონის 5, 26 I ბ(ქ) მუხლი

უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილება *№* 18-979-911-2017

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ პირველ მოპასუხეს საკუთრებაში გადასცა სადავო უძრავი ქონება. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ პირველ მოპასუხეს მოსარჩელემ სიცოცხლის განმავლობაში უნდა ეზრუნა, ეპატრონა და უზრუნველყო იგი გადაცემული უძრავი ქონებიდან მიღებული შემოსავლით. პირველმა მოპასუხემ დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ შეწყვიტა მოსარჩელემ ზრუნვა და მოგვიანებით მიღებული ქონება მეორე მოპასუხეზე (პირველი მოპასუხის მეუღლე) გაასხვისა, რის შედეგადაც ეს უკანასკნელი დარეგისტრირდა უძრავი ნივთის შესაკუთრედ საჯარო რეესტრში. მეორე მოპასუხემ სადავო ქონება განკარგა მესამე მოპასუხის (მეორე მოპასუხის და) სასარგებლოდ, რომელიც დავის განხილვის მომენტისთვის იყო რეგისტრირებული უძრავი ქონების შესაკუთრედ. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მოპასუხეების წინააღმდეგ, სამივე (ჩუქებისა და ორი ნასყიდობის) ხელშეკრულებების ბათილად ცნობისა და სადავო უძრავი ქონებაზე, საკუთრების უფლების დაბრუნების მოთხოვნით. მისი მტკიცებით, მან პირველ მოპასუხეს სადავო ქონება საკუთრებაში მოსარჩელის მოვლისა და მატერიალური უზრუნველყოფის პირობით გადასცა, რადგანაც პენსია ამისთვის საკმარისი არ იყო. ამის საპირისპიროდ, პირველმა მოპასუხემ გამოიჩინა უმადურობა და უპატივცემულობა, მან სადავო ქონება მოსარჩელის ნების საწინააღმდეგოდ გაასხვისა, როდესაც სადავო უძრავი ქონების გაქირავება საკმარისი იქნებოდა მოსარჩელის მძიმე მატერიალური მდგომარეობის აღმოსაფხვრელად. პირველმა და მესამე მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და წარადგინეს მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებლები. პირველმა მოპასუხემ განმარტა, რომ მას უპირობოდ აჩუქეს სადავო ქონება და, აქედან გამომდინარე, ნაჩუქარი ქონების განკარგვა თავისუფლად შეეძლო. მეორე მოპასუხემ სასამართლოს მიერ დადგენილ 10 დღიან ვადაში შესაგებელი არ წარადგინა. მოგვიანებით წარდგენილ შესაგებებელში მან მიუთითა, რომ სადავო ქონება პირველი მოპასუხისგან კანონით დადგენილი წესით – უძრავი ნივთის ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე შეიძინა, თუმცა, რადგანაც იგი სამეწარმეო საქმიანობას ეწეოდა და მუდმივად სჭირდებოდა გარკვეული თანხები პროდუქციის შესაძენად, სადავო ბინის მესამე მოპასუხის სახელზე გა-

სხვისება მოუწია. ბინის შექმნისა და გასხვისების პერიოდში მისთვის არაფერი იყო ცნობილი საცხოვრებელი სახლის გარშემო არსებულ დავასთან დაკავშირებით. მესამე მოპასუხემ განმარტა, რომ იგი მარტოხელა დედაა და წლების განმავლობაში ავროვებდა თანხას საცხოვრებელი სახლის შესაძენად. მან მეორე მოპასუხისგან შექმნილი სადავო ბინა გაარემონტა, გამოცვალა კარ-ფანჯარა და შეიძინა სხვა სამშენებლო მასალებიც. მისი მტკიცებით, მოსარჩელის მიერ მითითებული გარემოება, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომლითაც მან სადავო ქონებაზე საკუთრება შეიძინა, თვალთმაქცურად იყო დადებული, უსაფუძვლო იყო, ვინაიდან ბინაზე საკუთრების უფლებასთან დაკავშირებულ დავაზე იგი ინფორმირებული არ ყოფილა და აღნიშნული მხოლოდ მას შემდეგ შეიტყო, რაც სარჩელი ჩაბარდა. გორის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ გადაწყვეტილების გაუქმების, ახალი გადაწყვეტილების მიღებისა და სარჩელის დაკმაყოფილების მოთხოვნით, იმ გარემოებაზე მითითებით, რომ სასამართლომ დაუსაბუთებლად არ გაიზიარა იმ მოწმეების ჩვენებები, რომლებიც მოპასუხის მიერ მოსარჩელის მიმართ შეურაცხყოფისა და უპატივცემულობის ფაქტებს ადასტურებდნენ. მოსარჩელის მტკიცებით, მოწმის ჩვენებით დასტურდებოდა მხარეთა შორის არსებული შეთანხმება იმის თაობაზე, რომ ბინის ჩუქების სანაცვლოდ მოპასუხე მოსარჩელემ იზრუნებდა. იმავე მოწმის მითითებით, პირველმა მოპასუხემ მოვლა-პატრონობის პირობა არ შეასრულა. ის ავღანეთში წასასვლელად გამოიძახეს, რის შემდეგაც მეორე მოპასუხემ მდებარე სადავო ქონება მესამე მოპასუხეს მიჰყიდა. სხვა მოწმის ჩვენების მიხედვით, ბინის გაჩუქებამდე იგი უშუალოდ შეესწრო მხარეთა შორის ხელშეკრულებასთან დაკავშირებულ საუბარს, სადაც პირველმა მოპასუხემ პირობა მისცა მოსარჩელეს, რომ არ წავიდოდა ავღანეთში, მოსარჩელე მას აჩუქებდა სადავო სახლს, სადაც ერთად გადავიდოდნენ საცხოვრებლად, მოსარჩელის საკუთრებაში არსებულ სხვა უძრავ ქონებას (ბინას) კი გააქირავებდნენ და მიიღებდნენ დამატებით შემოსავალს. პირველი მოპასუხე ჰპირდებოდა მოსარჩელეს, რომ მოუვლიდა და იზრუნებდა მასზე, თუმცა გარკვეული პერიოდის შემდეგ მან მოსარჩელესთან კონტაქტი გაწყვიტა და აღარ აძლევდა მას სადავო სახლის გასაღებს. სააპელაციო საჩივარს მოსარჩელე ასაბუთებდა იმითაც, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ არ მიიღო მხედველობაში პირველი და მესამე მოპასუხეების ოჯახური კავშირი ნასყიდობის ხელშეკრულებები, რომლებიც დაიდო, თავდაპირველად მეორე მოპასუხესთან, ხოლო შემდეგ – ამ უკანასკნელსა და მესამე მოპასუხეს შორის, მოჩვენებითი ხასიათის იყო, ვინაიდან ვერც მეორე და ვერც მესამე მოპასუხემ სასამართლოს ვერ წარუდგინეს ნასყიდობის საფასურის გადახდის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რაც მათ არაკეთილსინდისიერებაზე მიუთითებდა.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით, სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელი. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო გარიგება რეალურად სამისდღეში რჩენის ხელშეკრულება იყო და სადავო გარიგების მიზანს მოსარჩელის (სარჩენის) მიერ მარჩენალისათვის (პირველი მოპასუხისათვის) უძრავი ქონების საკუ-

ორებაში გადაცემა წარმოადგენდა, რაც მხარეებმა ჩუქების ფორმით განახორციელეს. სააპელაციო პალატის დასკვნებით დადგენილი იყო, რომ სადავო ჩუქების ხელშეკრულება დამოწმებული არ ყოფილა ნოტარიუსის მიერ, შესაბამისად, დაცული არ იყო უძრავი ქონების გადაცემისას სამისდღეშიორჩინის ხელშეკრულებისათვის სკ-ის 942-ე მუხლით დადგენილი სანოტარო ფორმა, რაც აღნიშნული გარიგების ბათილად ცნობის საფუძველს წარმოადგენდა. ამის მიუხედავად, სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, არ არსებობდა მოსარჩელის იურიდიული ინტერესი სადავო უძრავი ქონების ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობისათვის, რაც მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველი იყო. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებებით მესამე მოპასუხის ნების მოჩვენებითობა არ დასტურდებოდა. პალატის მოსაზრებით, ის ფაქტი, რომ მესამე მოპასუხეს სადავო საცხოვრებელი სახლის წინ არსებული ნაკვეთის ყიდვის სურვილი გააჩნდა (რაც გამომდინარეობდა მოსარჩელის ახსნა-განმარტებიდან), ქმნიდა საფუძველს ვარაუდისთვის, რომ მან ბინა ნამდვილი ნების საფუძველზე შეიძინა, საპირისპირო მტკიცებულება კი საქმეში წარმოდგენილი არ ყოფილა. პალატის დასკვნებით, საქმის მასალებით არ დასტურდებოდა, რომ ჯერ პირველი და მეორე მოპასუხე, შემდგომ კი - მეორე და მესამე მოპასუხე გარიგების სხვა შინაარსზე იყვნენ შეთანხმებული. სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, რაიმე მტკიცებულება, რაც სადავო გარიგების ნების გამომვლენი სუბიექტების მიერ სხვა გარიგების დაფარვაზე მიუთითებდა, საქმეში წარმოდგენილი არ ყოფილა. სააპელაციო სასამართლოს განჩინება საკასაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების, ახალი გადაწყვეტილების მიღებისა და სარჩელის დაკმაყოფილების მოთხოვნით. მისი განმარტებით, სასამართლომ არასწორად შეაფასა მოწმეთა ჩვენებები და უსაფუძვლოდ მიიჩნია დადგენილად, რომ პირველი მოპასუხე მოსარჩელესთან ერთად ცხოვრობდა და ზრუნავდა მასზე. სადავო ქონების გასხვისების შედეგად, მოსარჩელის ეკონომიკური მდგომარეობა მნიშვნელოვნად გაუარესდა, მას არ შეუძლია მედიკამენტებისა და საკვების შექმნა, რათა სიცოცხლე გადაირჩინოს. მოსარჩელის არგუმენტაციით, უსაფუძვლოა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნები, რომ მოსარჩელეს სადავო ნასყიდობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის იურიდიული ინტერესი არ გააჩნდა. მოსარჩელის უფლებები უხეშად დაირღვა, შესაბამისად, მისი მოთხოვნის იურიდიული ინტერესიც სწორედ ჩუქების ხელშეკრულებისა და მისი თანმდევი მოჩვენებითად დადებული სადავო ნასყიდობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობაა.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, საკასაციო საჩივარი დასაბუთებულია, გასაჩივრებული განჩინება უნდა გაუქმდეს და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელი უნდა დაკმაყოფილდეს. საკასაციო პალატის მითითებით, სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა სარჩელის უარყოფის თაობაზე სამართლებრივად დაუსაბუთებელია, რადგანაც ის სამოტივაციო ნაწილში ჩამოყალიბებულ ერთმანეთის საწინააღმდეგო არგუმენტაციას ეყრდნობა. ერთი მხრივ, სასამართლომ საკვებით სწორად დაასკვნა, რომ მოსარჩელესა და პირველ მოპასუხეს შორის შეთანხმება არა ჩუქებად, არამედ სამისდღეშიორჩინად უნდა შეფასებულიყო, მეორე მხრივ კი, სარჩელი არ დააკმაყოფილა იმ მოტივით, რომ მოსარჩელეს ქონებაზე საკუთრების უფლების დაბრუნების

იურიდიული ინტერესი არ გააჩნდა. სარჩელის სახეობად დაყოფას (მიკუთვნებითი, გარდაქმნითი და აღიარებითი) პრაქტიკული მნიშვნელობა გააჩნია და უზრუნველყოფს პირის კანონით დაცული უფლებისა და ინტერესების სასამართლო წესით დაცვას. როგორც წესი, მოსარჩელის ინტერესი განსაზღვრული სამართლებრივი შედეგის მიღწევას უკავშირდება (მაგალითად, ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულება, ქონების ან ამ ქონებაზე უფლების დაბრუნება, პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა, ზიანის ანაზღაურება და ა.შ.), რომელიც მხოლოდ მიკუთვნებითი სარჩელით მიიღწევა და, ასეთ შემთხვევაში, აღიარებითი სარჩელის აღძვრა დაუშვებელია, რადგანაც, პროცესის ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, დარღვეული უფლების აღდგენასა და სამართლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესებას პირმა ერთი და არა რამდენიმე სარჩელის აღძვრის გზით უნდა მიაღწიოს. განსახილველ შემთხვევაში, მოსარჩელე მოითხოვდა სადავო ქონებაზე საკუთრების უფლების დაბრუნებას, ესე იგი, აღძრული ჰქონდა მიკუთვნებითი და არა აღიარებითი ხასიათის სარჩელი. მართალია, ის იმავდროულად ხელშეკრულებების ბათილად ცნობასაც მოითხოვდა, მაგრამ ეს მისი სარჩელის ბუნებას ვერ შეცვლის, რადგანაც გარიგების ბათილობა დამოუკიდებელ მოთხოვნას არ წარმოადგენს, ამ გარემოების დადგენას სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღება არ სჭირდება. უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელესა და პირველ მოპასუხეს შორის დადებული ხელშეკრულება თავისი შინაარსით არ წარმოადგენდა სადავო უძრავი ქონების ჩუქებას, რადგანაც მოსარჩელემ დამაჯერებლად, დასაშვები და სათანადო მტკიცებულებებით დაამტკიცა, რომ პირველ მოპასუხესთან სამისდღეშიორჩინის ხელშეკრულება (სკ-ის 941-ე მუხლი) დადო და მას ამ უკანასკნელისათვის გადაცემული საკუთრების გასხვისების უფლებამოსილება არ მიუნიჭებია (სკ-ის 945-ე მუხლი). ამდენად, საკასაციო პალატამ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს შეფასებები და დასკვნები ამ ნაწილში და მიიჩნია, რომ მოსარჩელე მოპასუხესთან სამისდღეშიორჩინის სამართლებრივ ურთიერთობაში იმყოფებოდა, ხოლო ჩუქების ხელშეკრულების მიზანს ამ ურთიერთობის ფარგლებში მარჩინალისათვის სადავო უძრავი ქონების გადაცემა წარმოადგენდა. სკ-ის 942-ე მუხლის მიხედვით, ამ სახის ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის წერილობით ფორმასთან ერთად სავალდებულოა მისი სანოტარო წესით დამოწმება, რაც შესრულებული არ არის. შესაბამისად, მითითებული ხელშეკრულება უცილოდ ბათილია (არარა გარიგებაა - სკ-ის 591 და 328 I მუხლები) და, აქედან გამომდინარე, ის ვერ დაედებოდა საფუძვლად საჯარო რეესტრში პირველი მოპასუხის საკუთრების უფლების რეგისტრაციას. სკ-ის 183-ე მუხლის დანაწესიდან გამომდინარე, უძრავ ნივთზე საკუთრების გადასაცემად აუცილებელია, გამსხვისებელს გააჩნდეს ნივთზე საკუთრების კანონიერი უფლება. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბათილია სადავო უძრავ ნივთზე დადებული შემდგომი გარიგებებიც. ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე მეორე მოპასუხეზე საკუთრება არ გადასულა, რადგანაც მან ნივთი არამესაკუთრისაგან შეიძინა და ამის შესახებ მისთვის ცნობილი იყო (სკ-ის 185-ე და 312-ე მუხლები). ამ დასკვნის გამოტანის შესაძლებლობას იძლევა მეორე მოპასუხის მიერ შესაგებლის სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში წარუდგენლობის სამართლებრივი შედეგები, რაც გათვალისწინებულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 201 I, IV მუხლებით. ის მოსარჩელეს არ შედაგვბია იმაში, რომ მასზე საკუთრების უფლების რეგი-

სტრატეგია ფორმალურად განხორციელდა და სინამდვილეში მისი ქონების ხელში ჩაგდება უნდოდა პირველი მოპასუხის ცოლისდას – მესამე მოპასუხეს, ამიტომ სარჩელში მითითებული გარემოებები დამტკიცებულად ჩაითვალა მეორე მოპასუხესთან მიმართებაში, რადგანაც მას აღარ ჰქონდა ამ მოქმედების შესრულების უფლება საქმის არსებითად განხილვის დროს. გარდა ამისა, მეორე მოპასუხის არც მოგვიანებით წარდგენილ შესაგებელშია დამაჯერებლად ახსნილი და დასაბუთებული, თუ რა მიზეზმა განაპირობა ის ფაქტი, რომ მან სადავო ქონება მისი შექმნიდან რამდენიმე თვეში იმავე ფასად მიჰყიდა პირველი მოპასუხის ცოლისდას (მესამე მოპასუხეს). საკასაციო სასამართლო არ იზიარებს სააპელაციო პალატის დასკვნებს შექმნების კეთილსინდისიერებასთან დაკავშირებით და მიიჩნევს, რომ არც მესამე მოპასუხეს შეუძენია სადავო ნივთზე საკუთრება, რადგანაც ის პირველი მოპასუხის ცოლისდაა და, აქედან გამომდინარე, არსებობს იმის პრეზუმფიცია, რომ მან იცოდა გამსხვისებლის არამესაკუთრების თაობაზე. აღნიშნული პრეზუმფიცია მესამე მოპასუხემ სარწმუნო და დამაჯერებელი მტკიცებულებებით ვერ გააქარწყლა. ამრიგად, საჯარო რეესტრში მესამე მოპასუხე არასწორადაა რეგისტრირებული სადავო ნივთის მესაკუთრედ. რადგანაც ამ რეგისტრაციის საფუძველი (ნასყიდობის ხელშეკრულება) ბათილია, რეგისტრაცია უნდა გაუქმდეს („საჯარო რეესტრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი და 26 I მუხლის ბ(ქ) პუნქტი) და უნდა აღდგეს რეგისტრაციამდე არსებული სამართლებრივი მდგომარეობა, რადგანაც მესამე მოპასუხის მოქმედებით მოსარჩელეს ზიანი ადგება (სკ-ის 408 I მუხლი: იმ პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებული გარემოება).

III. კომენტარი

მიუხედავად იმისა, რომ საკასაციო სასამართლო მართებულად განმარტავს მოსარჩელესა და პირველ მოპასუხეს შორის არსებულ ურთიერთობას სამისდღეშიო რჩენად, გაუგებარია, რას უნდა ემსახურებოდეს პალატის მითითება – „*მოსარჩელე პირველ მოპასუხესთან სამისდღეშიო რჩენის სამართლებრივ ურთიერთობაში იმყოფებოდა, ხოლო ჩუქების ხელშეკრულების მიზანს ამ ურთიერთობის ფარგლებში მარჩენალისათვის სადავო უძრავი ქონების გადაცემა წარმოადგენდა.*“ აბსურდულია იმის დაშვება, რომ სამისდღეშიო რჩენა თავის თავში ჩუქებასაც მოიცავს, იმ დასაბუთებით, რომ სარჩენი იღებს თავის თავზე ვალდებულებას, მარჩენალს ქონება საკუთრებაში გადასცეს. ჩუქება უსასყიდლო ბუნებისაა, ამიტომ შემთხვევა, როდესაც მხარე იღებს ქონებაზე საკუთრებას და სანაცვლოდ კისრულობს რაიმე ვალდებულებას, სხვა სამართლებრივ კონსტრუქციას უნდა მოერგოს. ხარვეზი ტერმინების არამართებულ გამოყენებას უნდა მივაწეროთ, სავარაუდოდ, საკასაციო პალატა მოყვანილ მონაცემთში გულისხმობდა იმას, რომ მხარეებმა ჩუქების ფორმით გამოხატეს ნება, დაედოთ სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულება.

უმენაესი სასამართლოს მითითება იმაზე, რომ მხარეების ურთიერთობა სინამდვილეში სამისდღეშიო რჩენად უნდა იყოს განხილული და პირებმა ამისთვის ჩუქების ფორმის მიმართეს, თუმცა სწორია, მაგრამ არაფრითაა დასაბუთებული. დასაბუთების რამდენიმე ჰიპოთეტური ხერხი შეიძლება იყოს შემოთავაზებული (შემთხვევის შემადგე-

ნლობიდან გამომდინარე) იმ სამართალურთიერთობების კვალიფიკაციისთვის, რომელიც მხარეებმა ხელშეკრულების განსხვავებულ სახედ მიიჩნიეს, მაგალითად, გარიგების კონვერსია (სკ-ის 60-ე მუხლი), მხარეთა ნების განმარტება (სკ-ის 52-ე მუხლი), გარიგების მოჩვენებითად შეფასება (სკ-ის 56 II მუხლი) და ასე შემდეგ. საკასაციო სასამართლოს მიერ არაა დასაბუთებული, რატომ არ დადებულა მხარეებს შორის ჩუქება და რა გარემოებების გამო ჩაითვალა ურთიერთობა სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულებად, როცა *falsa demonstratio non nocet* პრინციპი ზუტად ერგება განსახილველი შემთხვევის ფაქტობრივ გარემოებებს. სამართალშეფარდების პროცესში ყურადღება ექცევა არა გარიგების სახელწოდებას, არამედ იმ სამართლებრივ შედეგს, რომელსაც მიემართებოდა მხარეთა ნების გამოვლენა.

უმენაესი სასამართლო მართებულად მიუთითებს იმ წინაპირობებზე, რომელიც გამოირიცხავს შექმნზე საკუთრების გადაცემას, თუმცა ამას იმდენად არათანმიმდევრულად აკეთებს, სულ მცირე ბუნდოვანი რჩება – ავტომატურად გამოირიცხავს თუ არა გამსხვისებლის უფლებამოსილების ნაკლი საკუთრების შექმნას. უმჯობესი იქნებოდა, სასამართლოს განემარტა, რომ შექმნის კეთილსინდისიერება უნდა მიემართებოდეს გამსხვისებლის უფლებამოსილების ნაკლს და სამართალშეფარდებლის მიერ შექმნის კეთილსინდისიერების ფაქტის დადგენა ამავე ნაკლის აღმოფხვრას ემსახურება. ამის საპირისპიროდ, საკასაციო პალატა მხოლოდ აღნიშნავს გამსხვისებლის უფლებამოსილების მნიშვნელობას განკარგვის ნამდვილობის პირობებისთვის და მიუთითებს მუხლებზე, რომლებიც პირის არაკეთილსინდისიერების სამართლებრივ შედეგებს განმარტავენ. ამასთან, ბუნდოვანია, რას გულისხმობს სასამართლო, როცა გასხვისებათა ჯაჭვში (რომელშიც პირველივე გამსხვისებელი არაუფლებამოსილი იყო) უკანასკნელი შექმნის კეთილსინდისიერებას პირველი გამსხვისებლის უფლებამოსილების ნაკლთან აკავშირებს და არა უშუალოდ იმ პირთან, რომელთანაც ნასყიდობის ხელშეკრულება დაიდო.

შექმნის კეთილსინდისიერების საკითხსვე მიემართება უმენაესი სასამართლოს მითითება სკ-ის 945-ე მუხლზე, რომელიც განმარტავს, რომ მარჩენალს სარჩენის წერილობითი თანხმობის გარეშე არ აქვს უფლება, სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულებით გადაცემული ქონება გაასხვისოს. პირველ რიგში, გაუგებარია, რა საჭიროა პირისთვის სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულებით გადაცემული ქონების გასხვისების უფლების არსებობა-არარსებობის განხილვა იმ ეტაპზე, როცა ჯერ კიდევ არაა დადგენილი, ნამდვილია თუ არა სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულება. გარდა ამისა, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ხელშეკრულება ნამდვილად ჩაითვლებოდა (რაც, ამ შემთხვევაში, შეუძლებელი იყო ფორმის ნაკლის გამო), თანხმობის გარეშე ქონების განკარგვა ავტომატურად ვერ გამოირიცხავდა საკუთრების გადასვლას შექმნზე, რადგან შექმნის კეთილსინდისიერების ფაქტს შეუძლია, გამსხვისებლის უფლებამოსილების ნაკლი აღმოფხვრას და ამ უკანასკნელს ამით მაინც მოაპოვებინოს საკუთრება.

¹ სამოტივაციო ნაწილი, პუნქტი 20.

საბოლოო ჯამში, განსახილველი გადაწყვეტილება დომინანტურად გამართულად უნდა ჩაითვალოს, თუმცა იმ აუცილებელი შენიშვნის გათვალისწინებით, რომ უზენაესი სასამართლო არათანმიმდევრულად და ხშირად ბუნდოვნად ასაბუთებს დასკვნებს საქმისთვის აუცილებელ სამართლებრივ საკითხებთან დაკავშირებით.

ნინო ქავშიბაია

სასამართლოს მიერ დივიდენდის განაწილების დავალებების შესაძლებლობა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში

1. პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების არმიღებას უნდა გააჩნდეს ლეგიტიმური სამეწარმეო მიზანი და აღნიშნული მიზანი უნდა ამართლებდეს პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლებების – მოგების მიღების უფლების შეზღუდვას.
2. სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება შეიჭრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე უთითებს პარტნიორთა კრების მხრიდან უფლებამოსილების არამართლმომიერ გამოყენებაზე.

მეწარმეთა შესახებ კანონის მე-8, სკ-ის 115-ე მუხლები

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 6 აპრილის გადაწყვეტილება № ას-552-527-2016

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე და მოპასუხე წარმოადგენდნენ მოწილეებს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში. მოსარჩელის წილი კომპანიაში შეადგენდა 25%-ს, ხოლო მოპასუხე ფლობდა შპს-ს 75%-იან წილს. მოპასუხე ამავდროულად იყო საზოგადოების დირექტორიც.

2014 წლის 30 მაისის პარტნიორთა კრებაზე განიხილეს მოპასუხე კომპანიის 2013 წლის წლიური შედეგები და დივიდენდების განაწილების საკითხი. დადგინდა, რომ საწარმოს 2013 წლის გასანაწილებელი მოგება შეადგენდა 32 324 ლარს, მაგრამ არასწორი აღრიცხვიანობის გამო საწარმოს დაერიცხა დამატებით 20 270 ლარი და სანქცია-საურავი 15 000 ლარი, რაც 2013 წელს საწარმოს წაგებაზე მიუთითებდა. თუმცა, მოსარჩელისთვის არ წარუდგენიათ რაიმე საბუთი, რაც დაადასტურებდა დამატებითი საგადასახადო ვალდებულების დაკისრების ფაქტს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელე მიიჩნევდა, რომ ზემოთხსენებული მოსაზრება არ შეესაბამებოდა სინამდვილეს და, შესაბამისად, ბათილი უნდა ყოფილიყო პარტნიორთა კრების ოქმიც. მოსარჩელის მოსაზრებით, მოპასუხე კომპანიის დირექტორს უნდა დაჰკისრებოდა დივიდენდის განაწილების ვალდებულება.

II. საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა

ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ; ბათილად იქნა ცნობილი პარტნიორთა კრების ოქმი. სარჩელი არ დაკმაყოფილდა იმ ნაწილში, რომელიც ეხებოდა პარტნიორთა კრების მოწვევასა და 2013 წლის დივიდენდის განაწილების დავალებების დავალებულებას. რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ.

სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება დივიდენდის განაწილების დავალებულებაზე უარის თქმის ნაწილში და მოპასუხე შპს-ს დაავალა მოსარჩელეზე დივიდენდის სახით 8 081 ლარის გაცემა.

სააპელაციო პალატამ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის (შემდგომში – კანონის) 1-ლი მუხლის მე-2 პუნქტზე, მე-2 მუხლის პირველ პუნქტზე, 44-ე მუხლის მე-3 პუნქტსა და 46-ე მუხლზე დაყრდნობით განმარტა, რომ პარტნიორის ინტერესი, როდესაც იგი ხდება საწარმოს განსაზღვრული წილის მესაკუთრე, სწორედ დივიდენდის სახით საწარმოს მოგებიდან მისი წილის პროპორციული მოგების მიღებაა.

სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ კანონი არ შეიცავს აკრძალვას, რომლის თანახმადაც დივიდენდი მხოლოდ პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება განაწილდეს. სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით მოცემულ შემთხვევაში კანონის ასეთი განმარტება უსამართლო და არაპროპორციულად შემზღვეველი იქნებოდა. სასამართლოს შეფასებით, საწარმოს დომინანტი (75% წილის მესაკუთრე) პარტნიორის გადაწყვეტილებით, არ განაწილებინა საწარმოს მიერ მიღებული მოგება დივიდენდების სახით, უკანონოდ იზღუდებოდა მოსარჩელის საკუთრების უფლება საწარმოს მოგების 25%-ზე (რაც შეადგენდა სწორედ 32 324 ლარის 25%-ს, 8 081 ლარს).

უზენაესი სასამართლოს განჩინებით მოპასუხე კომპანიისა და მისი დირექტორის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა; გაუქმდა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.

სააპელაციო სასამართლომ უდავოდ დადგენილად მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს კრების მოწვევის უფლებამოსილებით არ უსარგებლია. გამომდინარე აქედან, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება, მიეღო გადაწყვეტილება მოპასუხე კომპანიის პარტნიორთა კრების მოწვევისა და დივიდენდის განაწილების თაობაზე, ანუ სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება, ჩარეულიყო საწარმოს შიდასამეურნეო საქმიანობაში.

III. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა არ პასუხობდა დაზუსტებულ სასარჩელო მოთხოვნას, რამდენადაც დაზუსტებული მოთხოვნით მოსარჩელე ითხოვდა 2013 წლის წლიური ანგარიშის განხილვა-დამტკიცებას და მხოლოდ მოგების არსებობის შემთხვევაში – მისი დივიდენდების სახით პარტნიორებს შორის განაწილება-არგანაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებას.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორთა ქონებრივი უფლებებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია მოგების წილის (დივიდენდის) მიღების უფლება.

¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-1328-1170-2010.